

БЕСЕДА
поводом доделе награде др Иван Шоп
(8.9.2006, УКС, Француска 7)

У овом за мене значајном часу желим пре свега да подсетим на нешто што се често заборавља, а што сва људска бића интуитивно добро знају: да су сви језици света – исти. Источни и западни, северни и јужни. Сви су они – само један језик. Људски.

Наравно, ви не можете на језицима Аљаске прецизно именовати све фазе у развоју камиле, нити описати све врлине те благородне животиње док граби преко песка на температури од плус 65 степени у хладу којег нигде и нема. Та већ на српском имате страشان проблем чим пожелите да кажете да нека камила није – женског рода! Камилац? Камилан? Камилко? Готово да човек помисли да се камиле размножавају безгрешним зачећем...

Нити можете на иначе пребогатом арапском језику описати финесе у белини, хладноћи или сувоћи првог снега, о којем свако Ескимче уме да пева врло изражајне баладе. Али, оно што чини *бит* људске мисли и осећања, затим оно што представља лепоту и доноси радост, то можете изрећи на сваком језику подједнако.

Али како? Како то изрећи? То не знамо ни ми преводиоци – све док нас нечија реч не опсени тако да, хтели не хтели, западнемо у свој преводачки транс. Тада преводимо и тада настају преводи, и тако се спајају језици и народи. Транслација = транс. Желим зато да истакнем да је превођење за мене изнад свега – мистичко искуство.

Иван Шоп био је један од нас који смо се, ко зна како и зашто (ваљда што смо често слушали оно – *мудрост је са Истока*), окренули ка истоку и источним језицима и културама. И забавио се нарочито темом мистицизма, као у делу *Суфизам* (1981) и *Mitološki koreni Kurana* (1983).

Осећај јединства са вољеним бићем, мистични осећај којем су тако страсно тежиле суфије, врхунско је задовољство и највиша истина у људском животу. Наш Бог, то је оно биће у којем смо препознали сву своју љубав и којем смо – ако смо довољно упорни и мало и срећни – успели да ту љубав предамо, бар у неком часу. Јер, сви су мистицизми исти – будистички, хришћански, исламски. Такође, преводачки. Иван Шоп о томе је надахнуто писао. Он и његов нешто млађи колега Јован Кузминац, који нас је такође прерано напустио, и који је први у свету превео комплетне Ибн Арабијеве *Драгуље мудрости*, врх врхова племенитог исламског мистицизма, а да није ни дочекао да ту књигу види за живота.

Као Кузминчев, а и Шопов ученик, и као преводац изворних арапских народних прича, између осталог и о Џухи, потоњем Насредину, захвалан сам онима који су у моме преводачком, приређивачком и есејистичком раду нашли разлога да ми доделе ову награду која носи часно име Ивана Шопа. Као оријенталиста и

теоретичар књижевности он је докторирао управо на Насрединовом афористичком хумору. Зато ће се оваквом избору радовати и велики сиријски сатиричар и мој драги пријатељ Зекерија Тамир, аутор многих савремених парабола са Џухом или Насредином у главној роли. То су такође *Насрединове метаморфозе* о којима је једном писао Иван Шоп.

Не знам да ли ми се само чини или смо ми који се бавимо источним језицима у малој – питање је да ли и заслуженој – предности: што год преведемо, одмах се види... Неко ће рећи: *Како и не би, кад се с источних језика преводи тако мало!*

Али ево, иако се увиђавно додељује сваке четврте године – уважавајући *насредински* хумор готово да смемо рећи сваке преступне године – ова је награда додељена једној малој и такорећи *преступничкој* збирци од 12 арапских прича и исто толико прича о опасним преступима њихових аутора, који нису узмакли пред цензуром.

Те приче о причама такође су *Исток у српској књижевности*, да се послужим речима Ивана Шопа. Или бар ја, који сам их написао, желим да оне то буду.

*

Najzad, neću vam čitati ništa iz zbirke *12 nemogućih*, ali pošto se od mene očekuje da vam bar nekim tekstom predstavim svoj rad, učiniću to tako što ću vam pročitati jednu *nasredinsku* savremenu priču iz upravo objavljene Tamirove zbirke *Nojev poziv*. Ta prozna minijatura napisana je mesec ili dva pošto je Homeini objavio svoju fetvu [versko tumačenje] kojom je, zbog *Satanskih stihova*, osudio na smrt Salmana Ruždija. Evo je:

Фетва

Нека девојка беше се удала и родила сина после само три месеца. Њене комшије дођоше Џухи Насредину, препричаше му случај и замолише га да им изнесе своје мишљење. Џуха је дуго размишљао, док напокон не рече:

– Ако је та жена сиромашна, син јој је дете греха. Али ако је богата, син јој је једно од оних чуда што обзнањују божију моћ – нека је велики Он и слављен!